

Contribution ID: 158

Tür: Oral Presentation

Çağdaş Türk Lehçeleri Öğretiminde Yapay Zekâ (AI) Destekli Çeviri Ve Metin Üretimi Üzerine Bir Değerlendirme: Özbekçe-Türkçe Örneği

18 Aralık 2024 Çarşamba 14:00 (30 dakika)

Lehçe öğretiminde, dil öğretiminde olduğu gibi makine çevirisi eğitim sürecine dahil olmaya başlamıştır. Türkiye Türkçesinden (bundan sonra Türkçe) Özbek Türkçesine (bundan sonra Özbekçe) veya Özbekçeden Türkçeye yapılan tercümelere, günümüzde kullanımı yaygınlaşmış olan ChatGPT uygulamasından önce de çalışan farklı makine sistemleri mevcut olduğu bilinmektedir.

Yapay zekâ, eğitim sürecinde devasa bir veri kümesiyle eğitilmiştir. Bu veri kümesini kitaplar, web sayfaları, haber makaleleri, forumlar, bloglar ve diğer çevrimiçi kaynaklar gibi geniş bir metin yelpazesi oluşturmaktadır. Diğer yapay zekâ uygulamaları gibi ChatGPT uygulaması da İngilizceyi yazılım dili olarak kullanmasından ötürü, İngilizce aramalarda çok iyi sonuçlar ortaya çıkarken Özbekçe gibi diller için daha çok verinin çevrimiçi olarak yayınlanmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra çevrimiçi mecralarda Türkçe olarak bilgi bulunabilirliğinin, Özbekçe ile arama motorlarından bulunabilen bilgi düzeyine göre kapsamlı olması günümüzde hem tercüme sürecini hem de metin üretimini etkilemektedir. Özbekçenin hem Latin hem Kiril alfabesini kullanması, aramaların da iki alfabeye yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Metinlerin kullanılabilirliğini artırmak için Özbek Kiril alfabesinden Özbek Latin alfabesine (veya tam tersi) transkripsiyon yapan siteler uygulamaya konulmuş olsa da bu ikili alfabeye kullanımı öğrencilerin Özbekçe öğrenme sürecinde bazı zorluklara sebep olmaktadır.

Bu çalışmada, Özbekçe eğitiminde Özbekçe-Türkçe dil çiftlerinde çeviri ve metin üretim etkinliğinin sınırları, güvenilirliği, dilbilimsel ve kültürel uygunlukları ele alınacaktır. Çeviri süreci değerlendirilmesi için başvuru olan yapay zekâ - AI (Artificial Intelligence) uygulaması olarak OpenAI şirketi tarafından geliştirilen ChatGPT seçilmiştir. Bu uygulama üzerinden metin çevirisi yapılması istenecek ve sonuçlar değerlendirilecektir. Çalışmada her iki dil de hem kaynak hem hedef dil olarak belirlenmiştir. Ayrıca, çalışmada yazılı malzemelerin yanı sıra Özbekçe işitsel veya görsel anlatımların Türkçeye yapay zekâ üzerinden çevirisi incelenecektir. Bu bağlamda diller arası makine çevirisiyle lehçeler arası makine çevirisi özellikleri değerlendirilecektir. İnsan çevirisi ve makine çevirisinde yapılan bazı özellikler veya hatalar karşılaştırılacaktır.

Presentation language / Sunum Dili

TR (Türkçe)

Disciplines / Disiplinler

Language Education / Dil Eğitimi

E-mail / E-posta

mamura.mamatkulova@istanbul.edu.tr

ORCID ID

0000-0001-6904-5272

Country / Ülke

Türkiye

Institution / Affiliation / Kurum

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Başlıca yazarlar:: Mamura Mamatkulova Ozkan (İstanbul Üniversitesi)

Sunu yapanlar: Mamura Mamatkulova Ozkan (İstanbul Üniversitesi)

Session Classification: Session 1.1 (Day 1)

Track Classification: Congist'24: Case Studies and Applications